

ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ ЯК ЗАПОРУКА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МАКРО- ТА МІКРОРІВНЯ

Є. М. РУДНІЧЕНКО, доктор економічних наук, професор
(Хмельницький національний університет)

Анотація. Метою статті є дослідження впливу здоров'я населення на економічну безпеку держави та окремих суб'єктів господарювання. **Методика дослідження.** Вирішення поставлених у статті завдань здійснено за допомогою таких загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: аналізу та синтезу, систематизації та узагальнення, діалектичного підходу. **Результати.** Підкреслено актуальність досліджуваного питання в контексті формування системи національної безпеки. Проведено аналіз стану захворюваності та чисельності населення України за 2010–2015 рр. Визначено основні проблеми забезпечення здоров'я нації та визначено вимоги до персоналу сучасних підприємств з позиції безпекового підходу. **Практична значущість результатів дослідження.** Запропоновано заходи з підвищення рівня здоров'я населення та формування кадрового потенціалу на макро- та мікрорівні.

Ключові слова: здоров'я населення, національна безпека, економічна безпека, кадровий потенціал.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Питання безпеки в цілому й економічної безпеки, зокрема, є надзвичайно актуальними в сучасних умовах загострення соціально-політичних конфліктів. Для розвитку економіки будь-якої країни необхідно володіти достатнім ресурсним потенціалом, при цьому основним ресурсом є працездатне населення, що задіяне у процесах генерування доданої вартості. Реалії сьогодення формують підвищені вимоги до якісних характеристик персоналу, що декларуються в більшості програм розвитку національної економіки та суспільства загалом. Однак загрозливі тенденції останніх років посилюються за рахунок військового конфлікту на сході країни й масового виїзду учнівської молоді у країни Європи на навчання з подальшим працевлаштуванням. Старіння населення, зростання показників захворюваності та смертності є індикаторами наростаючої небезпеки для національної економіки й окремих суб'єктів господарювання. Відповідно, така ситуація потребує розроблення низки заходів із подолання кризових явищ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження поглядів авторів щодо даної тематики свідчать про постійне акцентування

уваги провідними науковцями на розробленні шляхів вирішення окреслених проблем. До науковців, які займаються зазначеною проблематикою, слід зарахувати: Б. М. Шияна, П. Д. Плахтія, Б. М. Данилишина, С. І. Дорогунцова, В. І. Куценко, Е. М. Лібанову, Г. В. Назарову та ін.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження впливу здоров'я населення на економічну безпеку держави та окремих суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В епоху інновацій та стрімкого розвитку технологій, значна кількість дослідників концентрує свою увагу на стратегічних пріоритетах, певним чином ігноруючи «вічну» проблему кадрового забезпечення розвитку суб'єктів макро- та мікрорівня. Не виключенням є і сфера економічної безпеки, де питання кадрового забезпечення опосередковано зустрічається в більшості досліджень, однак глибинного аналізу проблеми немає. Хоча на законодавчому рівні інтереси людини та громадянина займають чільне місце серед інших аспектів. Так, відповідно до положень Закону України «Про основи національної безпеки України» під національною

безпекою розуміють захищеність життєво важливих інтересів людини та громадянина, суспільства й держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, освіти та науки, науково-технічної й інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, соціальної політики й пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків та обігу цінних паперів, податково-бюджетної й митної політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної й валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбе-

реження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних та водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології і навколишнього природного середовища та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам [1]. Таке багатогранне визначення національної безпеки орієнтується на соціально-економічний розвиток суспільства, який передбачає відповідне забезпечення «якісними» людськими ресурсами всіх процесів виробництва, обміну та споживання. При цьому стан здоров'я працездатного населення України доволі загрозливий. Відповідно до даних табл. 1 щодо захворюваності населення України за 2010–2015 рр. загальна кількість уперше зареєстрованих випадків захворювань населення України зменшується, хоча у 2014–2015 рр. не враховуються випадки захворюваності на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим, м. Севастополь та частини зони проведення антитерористичної операції.

Таблиця 1

Захворюваність населення України за 2010–2015 рр.
[складено автором згідно із [2]]

Рік	Кількість уперше зареєстрованих випадків захворювань, тис.									
	усього	у тому числі:								
		новоутворення	хвороби нервової системи	хвороби системами кровообігу	хвороби органів дихання	хвороби шкіри та підшкірної клітковини	хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини	хвороби сечостатевої системи	уроджені аномалії (вади розвитку), деформації та хромосомні порушення	травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин
2010	33 080	418	750	2 390	14 595	1 921	1 532	2 138	52	2 217
2011	32 381	423	744	2 346	14 148	1 881	1 490	2 095	55	2 136
2012	31 162	433	724	2 318	13 220	1 852	1 445	2 047	54	2 140
2013	31 024	440	704	2 256	13 293	1 856	1 444	2 046	55	2 085
2014*	26 881	363	651	1 880	11 839	1 570	1 247	1 756	48	1 723
2015*	26 789	366	653	1 844	11 862	1 567	1 246	1 779	48	1 698

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополь та частини зони проведення антитерористичної операції.

Зрозуміло, що адекватно порівняти показники 2010 та 2015 років практично немож-

ливо, оскільки відбулись кардинальні зміни у суспільно-політичному житті країни. Однак

важливою є динаміка зміни чисельності населення і його захворюваності. Динаміку змін чисельності населення України наведено на рис. 1.

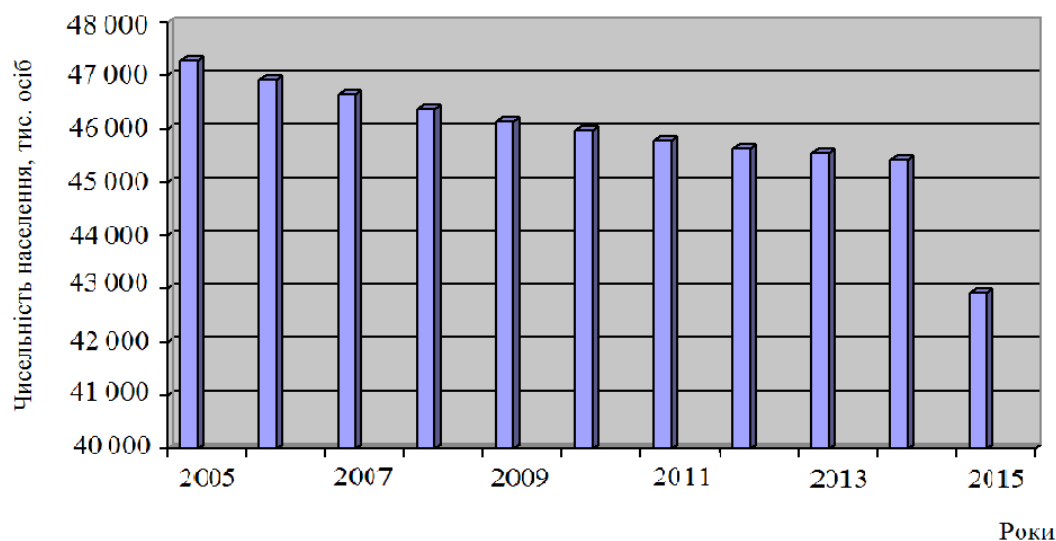

Рис. 1. Чисельність населення України за 2005–2015 рр.
[сформовано автором за даними [3]]

Так, якщо проаналізувати показники захворюваності й чисельності населення у 2010–2015 рр., то отримаємо такі результати: чисельність населення зменшилась у 2015 р. у порівнянні із 2005 р. на 9,8 %, а рівень захворюваності населення зменшився на 19 %. Однак, проаналізувавши структуру вперше зареєстрованих випадків захворювань, необхідно відмітити доволі високий рівень захворюваності у 2015 р. на новоутворення (366 тис. випадків) та хвороби системи кровообігу (1 844 тис. випадків).

Зазначені хвороби найбільш часто призводять до повної втрати працездатності людини й до значної кількості летальних випадків, а, урахувавши, що за останні шість років чисельність уперше зареєстрованих випадків захворюваності на новоутворення досягла 2 443 тис., існує доволі вагома загроза втрати працездатного населення і загроза вагомого зменшення загальної чисельності населення країни. Для національної економіки такі тенденції є надзвичайно загрозливими, оскільки потенціал розвитку практично в усіх сферах зменшується і вже в короткостроковій перспективі може виникнути (а в деяких галузях спостерігається вже сьогодні) суттєва нестача кадрів. Зрозуміло, що окреслена проблема не може бути вирішена одномоментно, але підвищення рівня життя населення і зміцнення здоров'я нації є

запорукою економічної безпеки макро- та мікрорівня. Відповідно, особливої соціальної значущості набувають питання формування, збереження та зміцнення здоров'я українського суспільства.

Як зазначають фахівці [4], нині існує три основних реальних шляхи збільшення тривалості життя населення:

- соціально-економічні перетворення, боротьба із хворобами та несприятливими факторами довкілля;
- активне втручання у процеси старіння і направлена їх зміна, перш за все, на молекулярно-генетичному рівні;
- боротьба зі шкідливими звичками [4, с. 87].

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямку. Ураховуючи вищенаведені напрями збільшення тривалості життя населення, доцільно на національному рівні розробити стратегію збереження здоров'я нації, яка б за рахунок державно-приватного партнерства дозволила в короткостроковій перспективі зупинити охарактеризовані негативні тенденції. При цьому економічна безпека макро- та мікрорівня безпосередньо залежатиме від результативності реалізації такої стратегії, а розуміння її актуальності й необхідності повинно бути стимулом як для органів державної

влади, так і для приватного бізнесу. Інвестиції в людський капітал є не лише запорукою розвитку суспільства, а й невід'ємною складовою конкурентоспроможності економіки загалом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про основи національної безпеки України [Електронний ресурс] : Закон України від 19.06.2003 № 964-IV. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (дата звернення: 10.11.2016). – Назва з екрана.
2. Захворюваність населення України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publzdorov_u.htm (дата звернення: 29.10.2016). – Назва з екрана.
3. Населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ds/nas_rik/nas_u/nas_rik_u.html (дата звернення: 29.10.2016). – Назва з екрана.
4. Плахтій П. Д. Фізіологія людини. Ч. 2. Обмін речовин і енергозабезпечення м'язової діяльності / П. Д. Плахтій. – Кам'янець-Подільський : КПДПУ, 2000. – 210 с.

Е. Н. Рудніченко, доктор економічних наук, професор (Хмельницький національний університет). **Здоров'я населення як залог економічної безпеки макро- і мікроуровня.**

Анотація. Целью статті являється дослідження впливу здоров'я населення на економічну безпеку держави і окремих суб'єктів господарювання. **Методика дослідження.** Розв'язання поставлених в статті задач здійснено з допомогою таких загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: аналіза і синтеза, систематизації і обобщення, діалектичного підходу. **Результати.** Підкреслена актуальність вивчаемого питання в контексті формування системи національної безпеки. Проведен аналіз стану захворюваності і численності населення України за 2010–2015 рр. Визначені основні проблеми забезпечення здоров'я нації і вимоги до персоналу сучасних підприємств з позиції дотримання підходу безпеки. **Практична значимість результатів дослідження.** Предложено заходи по підвищенню рівня здоров'я населення і формуванню кадрового потенціалу на макро- і мікроуровні.

Ключові слова: здоров'я населення, національна безпека, економічна безпека, кадровий потенціал.

Ye. Rudnichenko, Dc. of Econ. Sci., Professor. (Khmelnytsky National University). **Public health as a guarantee of macro and micro level economic security.**

Summary. Purpose. The impact of public health on economic security of the state and individual

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy «Pro osnovy natsionalnoyi bezpeky Ukrainy» vid 19.06.2003 № 964-IV [Law of Ukraine On National Security of Ukraine from June 19 2003, № 964-IV]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (accessed 10 November 2012) [in Ukrainian].
2. Zakhvoryuvanist naseleण्या Ukrainy [Morbidity Ukraine]. (n.d.). http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publzdorov_u.htm. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publzdorov_u.htm (accessed 29 October 2012) [in Ukrainian].
3. Naseleण्या [Population]. (n.d.). http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ds/nas_rik/nas_u/nas_rik_u.html. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ds/nas_rik/nas_u/nas_rik_u.html (accessed 29 October 2012) [in Ukrainian].
4. Plakhtiy, P. D. (2000). Obmin rehovyn i enerhozabezpechennya myazovoyi diyalnosti [Metabolism and energy in muscle activity]. *Fiziolohiya lyudyny [Human Physiology]*. Kamyanets'-Podil's'kyu: KPDPU [in Ukrainian].

---

*economic subjects have been studied in the article. **Methodology of research.** Solving tasks in the article by means of general and special methods of investigation, analysis and synthesis, generalization and systematization, the dialectical approach. **Findings.** The topicality of the issue in the context of the national security system formation has been emphasized. The analysis of morbidity and population number of Ukraine for period of 2010–2015 has been carried out. The main problem of the nation health assurance has been defined; the requirements for modern enterprises human resources from the position of security approach have been determined. **Practical value.** The measures to improve the level of public health and formation of human resources potential at the macro and micro level have been suggested.*

Keywords: *public health, national security, economic security, human resources.*

Стаття надійшла 30 жовтня 2016 року.